

VEIKSNIAI, LEMIANČIUS LKKA STUDENTŲ MOTYVACIJĄ MOKYTI UŽSIENIO KALBŲ

Aurelija Kuzmienė, Irena Čikotienė, Kęstutis Kardelis

Lietuvos kūno kultūros akademija, Kaunas, Lietuva

Aurelija Kuzmienė. Socialinių mokslų (edukologijos) magistrė. Lietuvos kūno kultūros akademijos Mokslo skyriaus specialistė. Mokslinių tyrimų kryptis — mokymosi motyvacija.

Irena Čikotienė. Socialinių mokslų (edukologijos) magistrė. Lietuvos kūno kultūros akademijos Kalbų katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptis — mokymosi aukštojoje mokykloje motyvacija.

SANTRAUKA

Straipsnyje aprašomas tyrimas, kurio tikslas — atskleisti LKKA studentų motyvacijos mokytis užsienio kalbų raišką ir įvertinti ją lemiančius veiksnius. Juo bandoma patikrinti prielaidą, kad studentų motyvacija mokytis užsienio kalbų yra susijusi su jų psichosocialine sveikata ir priklauso nuo pasirinktos studijų krypties. Taikant apklausos raštu metodą, apklausti 225 Sporto edukologijos, Sporto technologijų ir turizmo bei Sporto biomedicinos fakultetų pirmo ir antro kursų studentai. Tyrimo duomenys leidžia formuluoti išvadą, bylojančią apie tai, kad sąsaja egzistuoja tarp studentų motyvacijos mokytis užsienio kalbų ir jų savivarbos, tarpusavio santykių su dėstytojais ir studijų krypties: studentai, kurių motyvacija mokytis užsienio kalbų yra aukštesnė, yra didesnės savivarbos, labiau pabrėžia santykių su dėstytojais svarbą ir pasirinkę studijas Sporto biomedicinos fakultete.

Raktažodžiai: studentų motyvacija, užsienio kalbos, psichosocialinė sveikata.

IVADAS

Nuolatiniai visuomenės gyvenimo pokyčiai, kuriuos diktuoja globalizacijos iššūkiai, apima visas žmogaus veiklos sritis, tarp jų ir studijas aukštojoje mokykloje. Pokyčiai aukštojo mokslo sistemoje ypač akcentuoja aukštus akademinus standartus, skatina studentus būti atsakingais už savo išsilavinimą, profesinį pasirengimą. Šiuo pasirengimo etapu neabejotinai išauga užsienio kalbų mokėjimo svarba, kaip būtina sąlyga ne tik adaptuotis profesinėje

veikloje, bet ir integruotis į Europos bei pasaulio šalių bendriją.

Suprantama, kad studentų užsienio kalbų mokymosi sėkmę lemia ne tik aukštosios mokyklos ugdymo(si) technologijos bei edukacinė aplinka, bet ir jų pačių pastangos, kurias daugiausia lemia motyvacija mokytis. Tačiau tai tik viena klausimo dalis. Kur kas svarbiau įvertinti veiksnius, galinčius daryti įtaką studentų motyvacijai mokytis užsienio kalbų, nes motyvuotas poreikis plėtoti bei gilinti

užsienio kalbų žinias, noras imtis atsakomybės už mokymąsi, gebėjimas mokantis pasinaudoti naujų informacinių ir telekomunikacinių technologijų teikiamomis galimybėmis — visa tai tampa būtinybe norint, kad modernios visuomenės narys neatsidurtų sparčiai kintančios visuomenės šalikelėje (Dereškevičius, 2000). Tad atsiranda paskata domėtis tais veiksniais, kurie galėtų lemti studentų motyvaciją mokytis užsienio kalbų.

Studentų motyvacijos mokytis užsienio kalbų problemos nėra naujos. Jos plačiai aptartos ir Lietuvos (Balžakienė, 1998; Brunevičiūtė, 2003; Šliogerienė, 2004; Vazonienė, Danilevičienė, 2004), ir užsienio (Arends, 1994; Gage, Berliner, 1994; Kohohen, 1994; Gardner, 1995) autorių darbuose. Juose motyvacija buvo tiriama bandant sieti ją su studentų saviraiškos formomis: savęs ir mokymosi proceso pažinimu, savarankiškumu ir savęs skatinimu. Mažiau ieškota motyvacijos mokytis užsienio kalbų sąsajų su psichosocialine sveikata, studijų kryptimi. Pirmuoju atveju tokios sąsajos paieška grindžiama tuo, kad asmens socializacijos procese dėl skirtingos socialinės aplinkos ir paveldėto kryptingumo motyvacijai mokytis gali daryti įtaką įvairūs sveikatos veiksniai, tarp jų ir aplinkos nulemti psichosocialiniai. Tokios sąsajos buvimo prielaidas kelia ir kiti tyrėjai (Чаркова, 2004). Be to, tiriant moksleivius, atskleista jų mokymosi motyvacijos sąsaja su tokiais psichosocialinės sveikatos rodikliais kaip savigarba ir socialinė integracija (Leiputė, Kardelis, 2002). Antruoju atveju, esant galimybei laisvai rinktis profesiją, labai padidėja individualios kompetencijos ir asmeninės atsakomybės reikšmė (Petrauskaitė, 1995), nes nuo to, kaip būsimo specialistas yra įvaldęs užsienio kalbų mokėjimo įgūdžius, labai priklausys jo komunikacinė kompetencija ir galimybė sėkmingai dirbti Europos Sąjungos šalyse. Kita vertus, profesijos prestižas visuomenėje taip pat gali lemti motyvaciją mokytis užsienio kalbų. Tokių sąsajų atskleidimas leistų pamąstyti apie kai kurias pataisas organizuojant užsienio kalbų studijas aukštojoje mokykloje.

Išsakyti teiginiai, grindžiantys sumanyto tyrimo aktualumą, leido formuluoti tokį **probleminį klausimą**: *ar yra ryšys tarp studentų motyvacijos mokytis užsienio kalbų ir jų pasirinktos studijų krypties bei psichosocialinės sveikatos rodiklių?* Formuluodami šį probleminį klausimą, kėlėme dvi hipotezes:

H1: studentų motyvacija mokytis užsienio

kalbų susijusi su jų psichosocialine sveikata, t. y. tie studentai, kurių psichosocialinės sveikatos rodikliai yra aukštesni, labiau motyvuoti mokytis užsienio kalbų.

H2: studentų motyvaciją mokytis užsienio kalbų prognozuoja pasirinkta studijų kryptis, t. y. studentai, pasirinkę studijas Sporto biomedicinos fakultete, lyginant su kitų fakultetų studentais, išsiskiria aukštesne motyvacija mokytis užsienio kalbų.

Tyrimo objektas — veiksniai, lemiantys studentų motyvaciją mokytis užsienio kalbų. Priklausomais tyrimo kintamaisiais pasirinkome mokymosi motyvaciją, o nepriklausomais — studijų kryptį, psichosocialinės sveikatos rodiklius: santykius su dėstytojais ir savigarbą. Pastarąją psichosocialinės sveikatos komponentą pasirinkome dėl to, kad tiriant moksleivius šio komponento sąsaja su mokymosi motyvacija buvo labai ryški (Leiputė, Kardelis, 2002). Kalbamuojų atveju psichosocialinė sveikata suprantama kaip socialinių, psichologinių, ekonominių ir kitokių veiksnių, darančių įtaką žmogaus gyvenimui, visuma. Jai būdingos tokios psichosocialiai sveiko žmogaus charakteristikos kaip gera savijauta, savikontrolė, mokėjimas tramdyti savo jausmus, atlikti veiklą emociškai nepalankiomis aplinkybėmis (Rebecca, Lorraine, 1998). Kitais žodžiais tariant, tai asmenybės emocinio ir socialinio brandumo rodiklis.

Socialiniai demografiniai tyrimo kintamieji — lytis, tėvų išsilavinimas, savo materialinės padėties suvokimas, stojimo į akademiją motyvai ir kt. — taip pat buvo įvardyti kaip nepriklausomi kintamieji, galintys daryti įtaką motyvacijai mokytis užsienio kalbų, tačiau tokių sąsajų neprognozavome.

Tyrimo tikslas — atskleisti LKKA studentų motyvacijos mokytis užsienio kalbų raišką ir įvertinti ją lemiančius veiksnius.

TYRIMO METODIKA

Tiriamieji. Tyrimo metu buvo suformuota atsitiktinė nepriklausoma imtis, kurią sudarė 225 Sporto edukologijos, Sporto technologijų ir turizmo bei Sporto biomedicinos fakultetų pirmo ir antro kurso studentai (110 vaikinių ir 115 merginų). Jie visi mokėsi studijų programos dalyko — anglų kalbos.

Tyrimo metodai. Taikytas apklausos raštu metodas. Klausimyno turinį sudarė 29 klausimai

ir teiginiai, kuriais aiškintasi studentų motyvacija mokytis užsienio kalbų, stojimo į akademiją motyvai, santykiai su dėstytojais, požiūris į žmogaus asmenines savybes, kurios, jų nuomone, gali būti svarbios mokantis užsienio kalbų, asmeninės pastangos, sportinė veikla, socialiniai demografiniai kintamieji ir kt. Savigarbai įvertinti taikyta Rozenbergo savęs vertinimo skalė (Fisher, Corcoran, 1987).

Tyrimo procedūros. Studentų apklausa vyko 2005 metų pavasario semestre. Vykdam apklausa buvo vadovaujama geranoriškumo, etiniais ir teisiniais principais. Visi tyrimo dalyviai informuoti apie tyrimo tikslą, duomenų anonimiškumą ir supažindinti su klausimyno pildymo instrukcija. Taip pat buvo pabrėžiama, kad dalyvauti tyrime nėra privaloma, tačiau nė vienas studentas neatsisakė tai daryti. Klausimyno užpildymo procedūra buvo vykdoma užsiėmimų metu, dalyvaujant vienam iš tyrėjų. Studentams užpildžius klausimynus, tuoj pat jie buvo surenkami. Laiko atsakymams skiriama tiek, kiek reikėjo tyrimo dalyviams, tačiau klausimynui užpildyti pakako 25–30 min. Tiriamųjų paprašyta atsakyti į pateiktus klausimus bei teiginius sąžiningai ir savarankiškai.

Statistinė analizė. Statistinė tyrimo duomenų analizė atlikta naudojant programų paketą *SPSS for Windows*. Aprašomosios statistikos metodais apskaičiuotos įvairių rodiklių skaitinės charakteristikos (vidurkiai, standartinės paklaidos ir kt.). Vertinant apklausos duomenis buvo skaičiuojamas tiek vidutinis teiginių balas, tiek procentinis atsakymų į klausimus duomenų pasiskirstymas. Hipotezės apie gautų duomenų vidurkių lygybę tikrinamos panaudojant parametrinius metodus. Tais atvejais, kai duomenys buvo išreikšti balais, hipotezėms tikrinti taikytas *Stjudento t* testas, o vidurkių skirtumas tarp procentinių duomenų tikslinamas naudojant Pirsono *chi* kvadrato kriterijų. Rezultatai laikyti statistiškai reikšmingais, jei paklaidos tikimybės reikšmė $p < 0,05$, esant 95% patikimumui.

REZULTATAI

Motyvacijos mokytis užsienio kalbų tyrimas atskleidė, kad labiausiai šias studijas, studentų nuomone, lemia noras būti išsilavinusiu žmogumi, galimybė lengviau įsidarbinti bei mokymosi kaip savo pareigos siekiant karjeros suvokimas (1 lent.).

Kaip mažiau reikšmingus motyvus studentai

nurodė norą tęsti studijas, būti vertinamais jiems artimų žmonių, draugų, pažįstamų.

Motyvaciją mokytis užsienio kalbų įvertinus balais, gauti kai kurie statistiškai reikšmingi skirtumai pagal lytį ir fakultetus. Sporto biomedicinos fakulteto studentų vidutinis motyvacijos mokytis užsienio kalbos balas buvo aukštesnis nei studijuojančiųjų Sporto technologijų ir turizmo fakultete ($4,19 \pm 0,07$ ir $4,01 \pm 0,04$; $p < 0,05$), tačiau kiek mažiau skyrėsi nuo studijuojančiųjų Sporto edukologijos fakultete ($4,19 \pm 0,07$ ir $4,05 \pm 0,05$; $p > 0,05$). Merginos, lyginant jas su vaikinais, labiau motyvuotos studijuoti užsienio kalbas ($4,23 \pm 0,03$ ir $3,88 \pm 0,04$; $p < 0,001$).

Pagal motyvacijos mokytis užsienio kalbų duomenis tiriamieji buvo suskirstyti į dvi grupes: žemos ir aukštos mokymosi motyvacijos. Skirstyta atsižvelgiant į bendrą mokymosi motyvacijos vidurkį — tie, kurių motyvacijos mokytis užsienio kalbų įvertis aukštesnis nei bendras vidutinis balas, buvo priskirti aukštos mokymosi motyvacijos grupei, o tie, kurių įvertis žemesnis nei bendras vidutinis balas, — prie žemesnės mokymosi motyvacijos grupės. Į aukštos motyvacijos grupę pateko 54,4%, o į žemos — 45,6% apklaustųjų. Čia taip pat nustatytas reikšmingas skirtumas pagal lytį: daugiau merginų nei vaikinių pateko į aukštesnės motyvacijos grupę (70,5 ir 39,1%; $p < 0,001$).

Dauguma tyrimo dalyvių studijas akademijoje rinkosi dėl noro turėti aukštojo mokslo diplomą (80,5%). Kiek mažiau jų akademiją rinkosi dėl sportavimo motyvų (56,3%) ir dėl didesnės, jų manymu, galimybės gauti geresnį darbą (53,9%). Visais atvejais išryškėjo skirtumas pagal lytį. Antai merginos dažniau nei vaikinai studijas akademijoje rinkosi dėl noro turėti aukštojo mokslo diplomą (86,4 ir 74,5%; $p < 0,05$) ir galimybės gauti geresnį darbą (65,0 ir 42,7%; $p < 0,001$), o vaikinai dažniau nurodė, kad jiems patinka sportas (70,9 ir 41,7%; $p < 0,001$). Kur kas mažiau merginų ir vaikinių (atitinkamai 13,6 ir 5,5%; $p < 0,05$) studijas akademijoje rinkosi dėl to, kad jiems patinka mokytis.

Lyginant stojimo į akademiją motyvus su motyvacija mokytis užsienio kalbų pastebėta, kad noras turėti aukštojo mokslo diplomą būdingesnis aukštos mokymosi motyvacijos studentams (85,5 ir 74,4%; $p < 0,05$). Jie taip pat išsiskyrė tokiais stojimo į akademiją motyvais kaip noru turėti galimybę gauti geresnį darbą (62,4 ir 42,7%; $p < 0,01$), būti studentu (28,2 ir 14,6%; $p < 0,01$) ir kad jiems patinka mokytis (12,8 ir 5,2%;

Motyvas	Įvertis	Labai svarbu	Svarbu	Vid. svarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Matau geras uždario galimybes		35,8	39,1	21,9	1,9	1,3
Suprantu mokymąsi kaip savo pareigą siekiant karjeros		46,5	36,7	14,9	1,4	0,5
Noriu būti vertinamas man artimų žmonių		16,7	34,9	31,6	14,4	2,4
Noriu tapti kompetentingu specialistu		48,4	34,9	13,5	2,8	0,4
Lengviau įsidarbinti		54,4	35,3	9,4	0,9	0
Noriu tęsti studijas		29,3	44,2	21,4	4,8	0,5
Noriu būti vertinamas draugų, pažįstamų		8,8	25,6	43,3	19,0	3,3
Noriu gauti gerus pažymius		37,7	38,1	19,5	2,8	1,9
Noriu būti išsilavinusiu žmogumi		67,0	28,4	4,6	0	0
Patinka tobulėti, sužinoti ką nors naujo		40,5	40,8	16,3	1,9	0,5

1 lentelė. Motyvų, lemiančių LKKA studentų užsienio kalbų mokymąsi, procentinis skirstinys

$p < 0,06$), tačiau pastarieji motyvai ir vieniems, ir kitiems buvo mažiau aktualūs.

Sugretinę motyvacijos mokytis užsienio kalbų duomenis su kitais tyrimo kintamaisiais pastebėjome, kad aukštesnės motyvacijos studentai dažniau nei žemos nurodė aktyvaus dalyvavimo užsiėmimuose svarbą (59,0 ir 44,9%; $p < 0,05$), labiau akcentavo gebėjimą reikšti mintis raštu ir žodžiu (83,8 ir 70,4%; $p < 0,01$), jas apibendrinti (35,0 ir 22,4%; $p < 0,05$). Išreikšdami požiūrį į mokymosi būdus, galinčius padėti išmolti užsienio kalbą, aukštesnės motyvacijos studentai dažniau nurodė literatūros pagal specialybę skaitymo įgūdžių tobulinimo svarbą (32,5 ir 17,5%; $p < 0,01$), specialybės žodyno turtinimą (64,1 ir 43,9%; $p < 0,01$). Tačiau ir vieni, ir kiti buvo tos nuomonės, kad efektyviausias būdas, padedantis išmolti užsienio kalbą, — šnekamosios kalbos įgūdžių tobulinimas diskusijų metu (81,2 ir 71,4%). Panaši dalis tiriamųjų (82,9 ir 74,5%) įsitikinusi, kad būsimajame darbe svarbiausia bus suprasti ir susikalbėti su užsienio specialistais, todėl, jų nuomone, ypač svarbu įvaldyti šnekamąją kalbą. Daugiau taip manančių buvo tarp aukštesnės mokymosi motyvacijos studentų (83,8 ir 69,4%; $p < 0,01$). Kur kas mažiau motyvacijos grupėse buvo studentų (po 26,5%), išskiriančių literatūros pagal specialybę skaitymo svarbą.

Lyginant motyvacijos mokytis užsienio kalbų duomenis su požiūriu į sportavimą duomenimis, pastebėta tendencija: daugiau studentų, lankančių sporto šakos treniruotes ir siekiančių rezultatų, pateko į žemesnės motyvacijos grupę, palyginus su tais, kurie nesiekia sportinių rezultatų arba lanko tik privalomus užsiėmimus pagal studijų programą (53,2 ir 43,1%). Daugiau motyvacijos

sąsają, lyginant ją su kitais tyrimo kintamaisiais, nepastebėta.

Savigarbos tyrimas atskleidė, kad kiek daugiau tirtų studentų pateko į mažos savigarbos grupę (51,2%). Ryškesnis skirtumas nustatytas pagal lytį. Daugiau vaikinių nei merginų pateko į didelės savigarbos grupę (55,5 ir 41,9%; $p < 0,05$). Šias grupes lygindami pagal kitus tiriamiesiems užduotus klausimus pastebėjome, kad jos skiriasi aiškinantis asmens savybes, galinčias daryti įtaką nepažangiam mokymuisi. Antai dažniau nepasitikėjimą savo jėgomis jaučia mažos savigarbos studentai (37,2 ir 9,5%; $p < 0,05$). Jie taip pat dažniau nerimauja dėl nepakankamo žinių lygio (32,6 ir 9,5%; $p < 0,05$), tačiau rečiau nei didesnės savigarbos jų bendramoksliai nurodo, kad per mažai laiko skiria savarankiškomis užduotims atlikti (44,2 ir 71,4%; $p < 0,05$).

Dėstytojų ir studentų gerų tarpusavio santykių svarbą vienodai vertino ir didelės, ir mažos savigarbos studentai. Skirtumas tik tas, kad klysti rečiau bijo mažos savigarbos studentai (64,6 ir 47,6%; $p < 0,01$). Nerasta skirtumo tarp savigarbos grupių pagal pareikštą nuomonę apie veiksnius, galinčius daryti įtaką užsienio kalbų mokymuisi. Ir vieni, ir kiti tarp pagrindinių veiksnių nurodo malonią mokymosi aplinką (53,3% didelės savigarbos studentų ir 44,5% — mažos savigarbos), mokymosi priemonių gausą (44,8 ir 39,1%), aktyvumą užsiėmimų metu (50,5 ir 54,5%). Nesiskiria nuomonės ir pagal jų išskirtas asmenines savybes kaip svarbias užsienio kalbų mokymuisi. Ir didelės, ir mažos savigarbos studentai beveik vienodai nurodo šias savybes: ryžtingumą (atitinkamai 53,3 ir 60,9%), kantrybę (65,7 ir 64,5%), pareižingumą (49,5 ir 51,8%).

2 lentelė. Motyvacijos mokytis užsienio kalbų procentinis skirstinys pagal fakultetus

	Fakultetai	Sporto biomedicinos	Sporto edukologijos	Sporto technologijų
Motyvacijos lygmuo				
Aukšta motyvacija		75,6	51,8*	48,3**
Žema motyvacija		24,4	48,2	51,7

Pastaba. * — skirtumas tarp Sporto biomedicinos ir Sporto edukologijos fakultetų ($p < 0,02$);

** — skirtumas tarp Sporto biomedicinos bei Sporto technologijų ir turizmo fakultetų ($p < 0,002$).

3 lentelė. Motyvacijos mokytis užsienio kalbų priklausomybė nuo savigarbos lygmens (%)

	Savigarbos lygmuo		Skirtumo patikimumas p
	Aukštas	Žemas	
Motyvacijos lygmuo			
Aukšta motyvacija	61,0	48,2	$p < 0,01$
Žema motyvacija	39,0	51,8	$p < 0,05$

4 lentelė. Studentų nuomonės apie gerus dėstytojų ir studentų tarpusavio santykius raiška motyvacijos mokytis užsienio kalbų grupėse (%)

	Motyvacijos grupės	
	Aukštos motyvacijos	Žemos motyvacijos
Tarpusavio santykių bruožai		
Didesnė tikimybė, kad žinios bus įvertintos geresniu pažymiu	12,6	19,8
Gerai tarpusavio santykiai įkvepia norą geriau mokytis	82,9	65,9*
Galima drąsiau klausyti to, kas neaišku	83,8	74,7
Nebaisu dažniau klysti	55,9	56,0

Pastaba. * — $p < 0,05$.

Savigarbos grupių tiriamųjų požiūris labiau skiriasi vertinant asmenines pastangas mokantis užsienio kalbų. Jų svarbą daugiau akcentavo didelės savigarbos studentai (76,2 ir 63,6%; $p < 0,05$). Jie taip pat labiau išskyrė šnekamosios kalbos įgūdžių svarbą būsiamajame darbe (82,9 ir 71,8%; $p < 0,05$), o mažesnės savigarbos studentai dažniau akcentavo mokėjimą bendrauti buitine kalba (46,4 ir 31,4%; $p < 0,05$).

Kaip ir tikėtasi, daugiau didesnės savigarbos studentų lankė sporto šakos treniruotes ir siekė rezultatų (56,0 ir 39,8%; $p < 0,05$). Skirtumų pagal kitus tyrimo kintamuosius (tėvų socialinę padėtį, jų išsilavinimą, savo materialinės padėties suvokimą, darbą studijų metu, šeimyninę padėtį), kaip ir mokymosi motyvacijos atžvilgiu, nerasta.

Atliekant tyrimą mums buvo svarbiau sugretinti tuos duomenis, kurie leistų patikrinti kelias prielaidas, t. y. motyvacijos mokytis užsienio kalbų priklausomybę nuo savigarbos, santykių su dėstytojais ir pasirinktos studijų krypties. Tyrimo duomenų apie mokymosi motyvacijos priklausomybę nuo studijų krypties sugretinimas (2 lent.) parodė, kad labiau motyvuoti mokytis užsienio kalbų yra Sporto biomedicinos fakulteto studentai, tarp kurių didesnis procentas pateko į aukštesnės motyvacijos grupę. Mažai skyrėsi motyvacijos raiška tarp Sporto edukologijos bei

Sporto technologijų ir turizmo fakulteto studentų. Beveik vienodas jų procentas pateko ir į aukštos, ir į žemos motyvacijos grupes.

Sugretinus mokymosi motyvacijos ir savigarbos duomenis (3 lent.) pastebėta, kad daugiau didelės savigarbos studentų pateko į aukštos motyvacijos mokytis užsienio kalbų grupę ir mažiau — į žemos motyvacijos grupę. Vadinas, didesnės savigarbos studentai labiau motyvuoti mokytis užsienio kalbų.

Kai kurie tirtų studentų motyvacijos mokytis užsienio kalbų skirtumai nustatyti analizuojant santykius su dėstytojais (4 lent.). Lentelės duomenys rodo, kad labiau motyvuoti mokytis užsienio kalbų studentai dažniau pabrėžia gerų tarpusavio santykių su dėstytojais svarbą siekiant geresnių mokymosi rezultatų. Jie taip pat dažniau linkę klausyti to, kas neaišku, ir rečiau įsitikinę, kad žinios bus įvertintos geresniu pažymiu.

REZULTATŲ APTARIMAS

Tyrimo, kurio metu buvo siekta atskleisti LKKA studentų motyvacijos mokytis užsienio kalbų raišką bei nustatyti jos sąsajas su studijų kryptimi ir psichosocialinės sveikatos rodikliais, rezultatai patvirtino pirmąją mūsų keltą prielaidą dėl motyvacijos ir psichosocialinės sveikatos sąsajos. Tai leidžia manyti, kad gera psichosocialinė

sveikata gali būti veiksnys, padedantis studentams susidaryti palankesnę požiūrį į užsienio kalbų mokymąsi. Gauti duomenys pakartoja kitų tyrimų rezultatus, atskleidusius moksleivių mokymosi motyvacijos ir psichosocialinės sveikatos duomenų sąsają (Leiputė, Kardelis, 2002).

Labiausiai išryškėjo savigarbos ir motyvacijos ryšys, leidžiantis teigti, kad dauguma mokymosi problemų greičiausiai yra susiję ne su intelektu, o su asmenybe. Tai, kad sėkminga mokymosi veikla labiau priklauso nuo motyvacijos ir asmenybės savybių negu nuo intelekto, patvirtina ir kiti tyrėjai (Дружинин, 1995; Реан, Коломинский, 1999). Viena vertus, tai gali būti susiję su asmenybės savybėmis (motyvacija mokytis, savęs vertinimu), antra vertus, su jų visuma — asmenybės darna arba psichosocialine sveikata. Nurodoma, kad įvairūs motyvacijos mokytis, savigarbos, socialinės integracijos ir kt. sutrikimai yra susiję su vidinės darnos stoka (Butkienė, Kepalaitė, 1996). Taip pat nustatyta moksleivių motyvacijos mokytis sąsaja su psichologine savijauta, mokyklos baime. Tie mokiniai, kurių vidinė motyvacija mokytis yra stipri, geriau mokosi (Мильман, 1987) ir geriau jaučiasi mokykloje (Pileckaitė-Markovienė, 2001). Galima daryti prielaidą, kad analogiški motyvacijos mokytis ir psichologinių veiksnių sąsają dėsningumai būdingi ir studentams, nes, pavyzdžiui, jų saugumo jausmą bei geresnę psichosocialinę sveikatą rodo tai, kad studentai, turintys aukštesnę motyvaciją mokytis užsienio kalbų, dažniau pabrėžia gerų tarpusavio santykių su dėstytojais svarbą siekiant mokymosi rezultatų ir dažniau linkę klausti to, kas neaišku. Tačiau geresni santykiai su dėstytojais nėra siejami su tikimybe gauti geresnę pažymį, kuris studentams yra svarbus rodiklis, įvertinantis jų užsienio kalbos mokėjimą. Kita vertus, aukštesnis pažangumo balas gali padidinti pasitikėjimą savo jėgomis. Įdomu pastebėti, kad kai kurie autoriai tai vertina kaip tam tikrus mainus už darbą, nes besimokantiems, kaip ir visiems kitiems, galima sužadinti motyvaciją daryti tam tikrus dalykus dėl išorinio paskatinimo (Arends, 1994), tačiau tai, anot autoriaus, silpnina besimokančiųjų vidinę motyvaciją. Kitų autorių (Gage, Berliner, 1994) nuomone, tai nėra blogai, nes dažniausiai tai daro teigiamą poveikį (sumaniai naudojant išorinį paskatinimą), ir ypač tada, kai besimokantysis jau turi stiprią vidinę motyvaciją. Tuomet išoriniai pastiprinimai motyvacijos nedidina. Pastarąją nuomonę patvirtina ir mūsų tyrimo duomenys.

Negalima neįvertinti ir tokio ne mažiau svarbaus veiksnio, galinčio daryti įtaką motyvacijai mokytis užsienio kalbų, kaip studentų akademinis identitetas, kuris yra susijęs su asmens saviverte, savivoka akademinėje veikloje bei savijauta studijų aplinkoje. Atliktas tyrimas parodė glaudžią akademijos studentų studijų pasiekimų ir jų akademinio identiteto sąsają, t. y. studentai, kurių studijų pasiekimai yra didesni, išsiskiria ir aukštesniais akademinio identiteto rodikliais. Įdomu ir tai, kad aukštesnio akademinio identiteto studentai akademijoje jaučiasi geriau, taip pat ją vertina palankiau (Karanauskienė, Kardelis, 2005). Galima manyti, kad ir jų savigarba yra didesnė, kartu geresnė ir psichosocialinė sveikata. Vadinasi, tinkamos mokymosi aplinkos kūrimas, geri dėstytojų ir studentų tarpusavio santykiai turėtų būti svarūs argumentai, galintys paskatinti studentų motyvaciją mokytis užsienio kalbų. Į tai orientuoti ir kitų tyrėjų išsakyti teiginiai apie psichologinių sąlygų (dėstytojo ir studento sąveikos) svarbą kuriant studento mokymosi edukacinę aplinką (Gardner, 1995; Lipinskienė, 2002). Savo ruožtu susiformavęs teigiamas požiūris į mokymąsi gali sustiprinti asmens savigarbą (Чаркова, 2004).

Pasitvirtino ir antroji prielaida, kad motyvaciją mokytis užsienio kalbų gali prognozuoti studijų kryptis. Tyrimo duomenimis, labiau motyvuoti mokytis užsienio kalbų buvo Sporto biomedicinos fakulteto studentai. Tai gali paaiškinti jų silpnesnę identifikaciją su sportine veikla. Pastebėta, kad sportuojančių studentų akademinis identitetas, susijęs su motyvacija mokytis, yra silpnesnis (Karanauskienė, Kardelis, 2005). Taip pat galima galvoti, kad mokymosi pasiekimai jiems kelia didesnę pasitenkinimą, o jų ateities planai skatina labiau stengtis mokantis užsienio kalbų. Nereikėtų aiškinti motyvacijos mokytis užsienio kalbų skirtumų, išryškėjusių tarp fakultetų, tik identifikacijos su sportine veikla ypatumais. Tai gali būti siejama ir su profesijos visuomenėje prestižu, ir su stojimo į akademiją motyvais, kurie parodė, kad žemesnės motyvacijos mokytis užsienio kalbų studentai rečiau nurodė tokius stojimo motyvus, kaip noras būti studentu, patinka mokytis. Jie taip pat rečiau studijų svarbą sieja su galimybe gauti darbą, noru tapti labiau išprususiais. Norint visapusiškai išanalizuoti šį klausimą, reikėtų papildomų duomenų, galinčių išsamiau paaiškinti motyvacijos mokytis užsienio kalbų skirtumų priklausomybę nuo studijų krypties.

IŠVADOS

1. Motyvacijos mokytis užsienio kalbų raiškos tyrimas atskleidė, kad labiausiai studentus motyvis užsienio kalbų skatina vidiniai motyvai, susiję su pareigos siekiant karjeros suvokimu ir noru būti išsilavinusiu žmogumi. Kur kas mažiau užsienio kalbų studijas motyvuoja tokie išoriniai veiksniai kaip aplinkinių žmonių (artimųjų, draugų, pažįstamų) vertinimai.
2. Nustatyti motyvacijos mokytis užsienio kalbų skirtumai pagal šiuos tyrimo kintamuosius:
 - stojimo į akademiją motyvus (aukštesnės motyvacijos studentai išskyrė norą turėti aukštojo mokslo diplomą ir galimybę gauti geresnę darbą);
 - asmens pastangas mokantis užsienio kalbų bei asmenines savybes (aukštesnės motyvacijos studentai labiau akcentavo aktyvaus dalyvavimo užsiėmimuose svarbą ir išskyrė tokias asmenybės savybes kaip darbštumas, ryžtingumas, gebėjimas reikšti mintis raštu ir žodžiu, jas apibendrinti);
 - mokymosi būdus (aukštesnės motyvacijos studentai dažniau nurodo specialybės literatūros skaitymo įgūdžių tobulinimą, specialybės žodyno turtinimą, šnekamosios kalbos įgūdžių svarbą komunikacinių gebėjimų lavinimui);
 - požiūrį į sportavimą (studentų, lankančių sporto treniruotes ir siekiančių rezultatų, motyvacija mokytis užsienio kalbų buvo žemesnė nei tų, kurie nesiekia sportinių rezultatų arba lanko tik privalomus užsiėmimus pagal studijų programą);
 - lytį (merginos, lyginant su vaikiniais, išskyrė aukštesnę motyvaciją mokytis užsienio kalbų).
3. Egzistuoja sąsaja tarp motyvacijos mokytis užsienio kalbų, savigarbos, santykių su dėstytojais ir studijų krypties. Studentai, kurių motyvacija mokytis užsienio kalbų yra aukštesnė, yra didesnės savigarbos, labiau pabrėžia tarpusavio santykių su dėstytojais svarbą, yra pasirinkę studijas Sporto biomedicinos fakultete.

LITERATŪRA

- Arends, R. (1994). *Mokomės mokytis*. Vilnius: Margi raštai.
- Balžakienė, J. (1998). LKKI studentų požiūris į užsienio kalbų mokymąsi. *Pedagogika*, 37, 88-96.
- Brunevičiūtė, R. (2003). Mokymo(-si) strategijos pasirinkimas profesinės kalbos studijoms. *Kalbų studijos*, 4, 1—5.
- Butkienė, G., Kepalaitė, A. (1996). *Mokymasis ir asmenybės brandimas*. Vilnius: Margi raštai.
- Dereškevičius, P. (2000). *Mokyklos nelankymo priežastys*. Vilnius: Žuvėdra.
- Fisher, J., Corcoran, K. (1987). Measures for Clinical Practice. *A Source Book*, Vol. 1, 518—520.
- Gage, N. L., Berliner, D. C. (1994). *Pedagoginė psichologija*. Vilnius: Alma littera.
- Gardner, R. C. (1995). *Social Psychology and Second Language Learning: The Role of Attitudes and Motivation*. London: Edward Arnold.
- Karanauskienė, D., Kardelis, K. (2005). The relationship between student's academic identity and academic achievements. *Socialiniai mokslai*, 1 (47), 62—70.
- Kohohen, V. (1994). Užsienio kalbų mokymasis kaip besimokančiojo ugdymas: kaip palengvinti savarankišką kalbų mokymąsi. *Švietimo naujovės*, 1, 34—35.
- Leiputė, O., Kardelis, K. (2002). Vaikų globos namų ugdytinių psichosocialinės sveikatos ir mokymosi motyvacijos duomenų sąsaja. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 1 (42), 15—21.
- Lipinskienė, D. (2002). *Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka: daktaro disertacijos santrauka*. Kaunas: KTU.
- Petrauskaitė, R. (1995). *Profesijos pasirinkimo racionalumo posovietinėje Lietuvoje psichopedagoginiai ypatumai: daktaro disertacijos santrauka*. Klaipėda: KU.
- Pileckaitė-Markovienė, M. (2001). Pradinių klasių mokleivių mokymosi motyvacija, psichologinė savijauta ir mokyklinis nerimastingumas. *Psichologija*, 23, 23—49.
- Rebecca, J. D., Lorraine, G. D. (1998). *Access to Health*. Oregon State University: University of Oregon.
- Šliogerienė, J. (2004). Mokymosi motyvacija specialybines anglų kalbos mokymo kontekste. *Tiltai*, 19, 147.
- Vazonienė, R., Danilevičienė, L. (2004). Studentų motyvacija studijuoti užsienio kalbas aukštojoje mokykloje. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 1 (51), 68—75.
- Дружинин, В. Н. (1995). *Психология общих способностей*. Москва: Лантерна: Вита.
- Мильман, В. Э. (1987). Внутренняя и внешняя мотивация учебной деятельности. *Вопросы психологии*, 5, 129—138.
- Реан, А. А., Коломинский, Я. Л. (1999). *Социальная педагогическая психология*. Санкт-Петербург: Питер.
- Чаркова, М. Н. (2004). Возрастные особенности развития свойств внимания под влиянием мотивационного фактора (результаты исследования). *Мир психологии*, 1, 231—241.

FACTORS DETERMINING STUDENTS' FOREIGN LANGUAGE LEARNING MOTIVATION AT LITHUANIAN ACADEMY OF PHYSICAL EDUCATION

Aurelija Kuzmienė, Irena Čikotienė, Kęstutis Kardelis
Lithuanian Academy of Physical Education, Kaunas, Lithuania

ABSTRACT

The paper deals with the research, the aim of which is to reveal the foreign language learning motivation and to evaluate the factors, which determine their learning. It has been hypothesized that students' foreign language learning motivation is closely related to their psycho-social health and also it depends on a study area. 225 first and second year students at three faculties of the Lithuanian Academy of Physical Education have been investigated by filling in the questionnaires. Some psycho-social indicators as self-esteem, inter-relations with teachers have been chosen as other variables of the research. The results showed that the foreign language learning motivation is mostly based on the wish to be an educated person (67.4%). Possibility for easier employment (54.4%) motivates foreign language learning less as well as the wish to be more competent (48.4%). The paper presents some results and describes some significant findings on an existing coherence between students' foreign language learning motivation and their self-esteem, as well as inter-relations with teachers and study area. Students with higher motivation for learning are characterized as having higher self-esteem and they emphasize the importance of inter-relations with teachers. These students have chosen studies at the Faculty of Sports Biomedicine.

Keywords: students' motivation in foreign language learning, psycho-social health, study area.

Gauta 2005 m. rugsėjo 20 d.
Received on September 20, 2005

Priimta 2005 m. gruodžio 28 d.
Accepted on December 28, 2005

Aurelija Kuzmienė
Irena Čikotienė
Lietuvos kūno kultūros akademija
(Lithuanian Academy of Physical Education)
Sporto g. 6, LT-44221 Kaunas
Lietuva (Lithuania)
Tel. +370 37 302626; +370 37 302672
E-mail a.kuzmiene@lkka.lt
E-mail i.cikotiene@lkka.lt